

Adam Stebel

Katedra Botaniki Farmaceutycznej i Zielarstwa
Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
ul. Ostrogórska 30, 41–200 Sosnowiec
astebel@sum.edu.pl

Received: 31.01.2011

Reviewed: 24.05.2011

KILKA NOWYCH GATUNKÓW MCHÓW Z MAGURSKIEGO PARKU NARODOWEGO (BESKID NISKI, KARPATY ZACHODNIE)

Some new moss species from the Magurski National Park
(Beskid Niski range, Western Carpathians)

Abstract: The paper presents information about occurrence of seven new moss species for the Magurski National Park, namely *Bucklandiella microcarpa*, *Dicranella cerviculata*, *Lescuraea mutabilis*, *Niphotrichum elongatum*, *Orthodicranum tauricum*, *Orthotrichum speciosum* and *O. stramineum* as well as eleven species, considered as rare in the area.

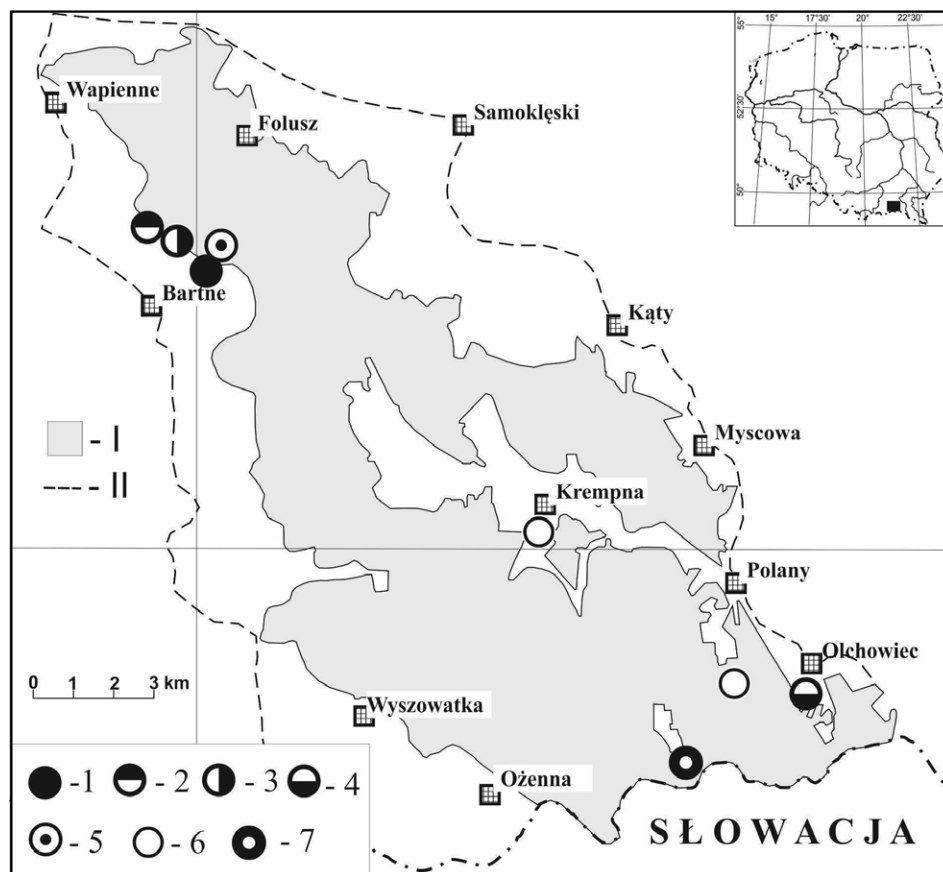
Key words: Bryophyta, mosses, biodiversity, Magurski National Park, Beskid Niski, Carpathians, Poland.

Wstęp

Flora mchów Magurskiego Parku Narodowego jest dobrze poznana. Pierwsze informacje dotyczące muskoflory pochodzą z pracy Karczmarza (1987), natomiast szczegółowe opracowanie opublikowane zostało kilkanaście lat później (Stebel, Ochyra 2000). Kilka gatunków zamieszczonych zostało w wydawnictwie zielnikowym „Musci macroregioni meridionali Poloniae exiccati” (Stebel 2003).

Materiał i metody

Badania terenowe przeprowadzono jesienią 2010. Dla nowych dla Magurskiego Parku Narodowego gatunków podano dokładne stanowiska, przedstawiono ich rozmieszczenie na mapie (Ryc. 1) oraz omówiono ich występowanie w polskiej części Karpat. Nowe stanowiska rzadkich mchów zestawiono w odrębnej liście. Dla każdego gatunku podano: kwadrat ATMOS, siedlisko, wysokość nad poziomem morza, szacunkową wielkość populacji wyrażoną sumaryczną powierzchnią stwierdzonych darni, uwagi dotyczące występowania sporogonów i/lub rozmnożeń oraz datę obserwacji.

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk nowych gatunków dla Magurskiego Parku Narodowego.

Fig. 1. Distribution of localities of mosses new to the Magurski National Park.

I – Magurski Park Narodowy / Magurski National Park, II – otulina MPN / MNP protection zone. 1 – *Bucklandiella microcarpa*, 2 – *Dicranella cerviculata*, 3 – *Lescurea mutabilis*, 4 – *Niphotrichum elongatum*, 5 – *Orthodicranum tauricum*, 6 – *Orthotrichum speciosum*, 7 – *O. stramineum*.

Wyniki

Gatunki nowe dla Magurskiego Parku Narodowego

Bucklandiella microcarpa (Hedw.) Bednarek-Ochyra & Ochyra – jeden z częstszych gatunków z rodzaju *Racomitrium s.l.* w polskiej części Karpat (Bednarek-Ochyra 1995). Liczne stanowiska tego mchu znane są z Tatr i Beskidów Zachodnich (Bednarek-Ochyra 1995; Stebel 2006) oraz z Bieszczadów Zachodnich (Lisowski 1956; Bednarek-Ochyra 1995; Stebel, Żarnowiec 2010). Jest

gatunkiem acydofilnym, rosnącym na różnych typach bezwapiennych skał, a w wyższych położeniach także na glebie i żwirze, najczęściej w miejscach suchych i otwartych (Bednarek-Ochyra 1995). Z Beskidu Niskiego nie był do tej pory podawany.

Stanowisko: [Ge 19] obok żółtego szlaku turystycznego prowadzącego z Bartnego na górę Kornuty, piaskowce w prześwietlonej buczynie, 556 m n.p.m., 1 dm² (8.X.2010).

Dicranella cerviculata (Hedw.) Schimp. – mech acydofilny, rosnący głównie na torfowiskach, w borach bagiennych, na mokrym piasku, głównie w niżowej części kraju. W polskiej części Karpat jest mchem rzadkim. Z Beskidu Niskiego podany został z kilku stanowisk zlokalizowanych w północnej i zachodniej części regionu (Krupa 1882; Waclawska 1957).

Stanowisko: [Ge 19] rezerwat „Kornuty”, ocieniona, kamienista gleba u podstawy bloku skalnego, 809 m n.p.m., 0,2 m², c. spor. (8.X.2011).

Lescuraea mutabilis (Brid.) I.Hagen – mech rosnący przede wszystkim jako epifit, zwłaszcza na korze buków. W starszym piśmiennictwie podawany był z wielu stanowisk, z których niektóre były bardzo obfite, np. w Bieszczadach (Lisowski 1956). Omawiany gatunek szczególnie często osiedlał się na korze młodych buków lub też osobników o pokroju krzewiastym, rosnących w szczytowych partiach grzbietów górskich (Rehman 1869; Lisowski 1956). Pomimo powszechnej dostępności tego typu siedlisk, najprawdopodobniej wskutek zanieczyszczenia powietrza, omawiany mech zaczął zanikać już w latach 60. XX wieku (Mickiewicz 1965). Ostatnia publikowana informacja dotycząca *L. mutabilis* w polskiej części Karpat pochodzi z Gór Sanocko-Turczańskich, gdzie omawiany mech odnaleziony został na betonowych ścianach bunkra w Załużu (Ochyra 1976).

Ze względu na brak aktualnych potwierdzeń, uznany został za gatunek wymarły w regionalnej „Czerwonej liście mchów Beskidów Zachodnich” (Stebel 2006). Z Beskidu Niskiego *L. mutabilis* znana była z jednego, od dawna nie potwierdzonego stanowiska na Lackowej (Krupa 1882).

Stanowisko: [Ge 19] góra Kornuty, między połączeniem szlaku żółtego z zielonym a rezerwatem „Kornuty”, kora nasady pnia buka znajdującego się obok ścieżki, którą prowadzi zielony szlak, 823 m n.p.m., 2 dm² (8.X.2010).

Niphotrichum elongatum (Frisvoll) Bednarek-Ochyra & Ochyra – mech o suboceanicznym typie zasięgu, częsty w zachodniej części Beskidów, znany także z kilku stanowisk w Tatrach i Bieszczadach Zachodnich (Bednarek-Ochyra i in. 2011).

Stanowisko: [Gf 21] Olchowiec, murawa na przydrożnej skarpie obok drogi do Kolonii Olchowiec, wśród darni *N. canescens*, 440 m n.p.m., 1 dm² (9.X.2010).

Jest to jedyne stanowisko tego gatunku w Beskidzie Niskim (Bednarek-Ochyra i in. 2011).

Orthodicranum tauricum (Sapjegin) Smirnova – mech rosnący najczęściej jako epifit, rzadziej na murszejącym drewnie i skałach. Do niedawna był gatunkiem bardzo rzadkim, jednak od lat 80. XX wieku obserwuje się jego szybkie rozprzestrzenianie i obecnie w niektórych regionach kraju jest już gatunkiem częstym (Stebel i in. 2008). Jest rzeczą interesującą, że w polskiej części Karpat po raz pierwszy podany został właśnie z Beskidu Niskiego (Wacławski 1957) i przez długi czas było to jedyne stanowisko *O. tauricum* w tej części kraju. Prawie 40 lat później odnaleziony został w Beskidzie Śląskim (Stebel 1999), a następnie w innych regionach (Stebel i in. 2008). Liczba stanowisk tego gatunku ciągle rośnie (Stebel 2010a).

Stanowisko: [Ge 19] wschodnia część góry Kornuty, obficie na pniach *Fagus sylvatica* (Ryc. 2), w miejscu połączenia się szlaków turystycznych żółtego i zielonego, 818 m n.p.m., 2 m², c. gem. (8.X.2011).

Ryc. 2. *Orthodicranum tauricum* (ciemne darnie) na pniu buka na górze Kornuty (fot. A. Stebel 8.X.2010).

Fig. 2. *Orthodicranum tauricum* (dark turfs) on the *Fagus sylvatica* trunk on the Mt Kornuty (photo by A. Stebel, 8 October 2010).

Orthotrichum speciosum Nees – mech epifityczny, rzadko występujący na innych siedliskach (kłody, stare mury). W drugiej połowie XX wieku stał się gatunkiem rzadkim, jednakże od kilku lat notuje się go coraz częściej, np. w Pieninach (Stebel 2010b), Beskidzie Małym (Stebel 2010a) i Bieszczadach Zachodnich (Stebel, Żarnowiec 2010). Obecnie jest gatunkiem częstym prawie we wszystkich regionach polskiej części Karpat (Stebel, npbl.). W Beskidzie Niskim znany był z kilku stanowisk (Krupa 1882; Waclawska 1957).

Stanowiska: [Gf 21] Krempna, góra Bukowinka, pn.-wsch. stok, pień przydrożnego *Acer pseudoplatanus* na skraju buczyny, 451 m n.p.m., 5 cm², *c. spor.* (9.X.2010); [Gf 21] Polany, dolina potoku Baranie, betonowa barierka mostku na niewielkim potoku, 445 m n.p.m., 3 cm², *c. spor.* (9.X.2010).

Orthotrichum stramineum Brid. – gatunek epifityczny, rzadki w polskiej części Karpat, chociaż w ostatnich latach liczba jego stanowisk rośnie. Z Beskidu Niskiego znany był z kilku rozproszonych stanowisk (Krupa 1882; Waclawska 1957).

Stanowisko: [Gd 11] Huta Polańska, pień *Fagus sylvatica* w dolinie Hucianki obok żółtego szlaku turystycznego, 511 m n.p.m., 1 dm², *c. spor.* (9.X.2011).

Nowe stanowiska rzadszych mchów na terenie Magurskiego Parku Narodowego

Podczas badań w Magurskim Parku Narodowym odkryto kilka nowych stanowisk rzadkich (wg opracowania Stebla i Ochyry 2000) gatunków mchów:

Anomodon attenuatus (Hedw.) Huebener – [Gf 31] Huta Polańska, pień *Malus domestica* koło potoku Hucianka, 508 m n.p.m., 1 m² (9.X.2010).

Atrichum angustatum (Brid.) Bruch & Schimp. – [Ge 19] między Bartnem a górą Kornuty, przydroże obok żółtego szlaku, 520 m n.p.m., 1 m² (8.X.2010).

Barbula convoluta Hedw. – [Gf 21] Polany, dolina potoku Baranie, przydroże, 445 m n.p.m., 1 m² (9.X.2010).

Bryum caespitium Hedw. – [Gf 31] Huta Polańska, kamienny murek przydrożnej kapliczki, 452 m n.p.m., 10 cm², *c. spor.* (9.X.2010).

Cynodontium polycarpon (Hedw.) Schimp. – [Ge 19] góra Kornuty, kora martwego *Fagus sylvatica* w prześwietlonej buczynie obok zielonego szlaku w kierunku rezerwatu „Kornuty”, 824 m n.p.m., 0,5 m², *c. spor.* (8.X.2010).

Dicranum bonjeani De Not. – [Gf 31] Kolonia Olchowiec, dolina potoku Olchowczyk, mokra murawa, 481 m n.p.m., 2 dm² (9.X.2010).

Heterocladium heteropterum (Brid.) Schimp. – [Ge 19] między górą Kornuty a Magurą Wątkowską, wychodnie skalne w buczynie po północnej stronie, 794 m n.p.m., 2 dm² (8.X.2010).

Leucodon sciuroides (Hedw.) Schwägr. – [Gf 31] Huta Polańska, pień *Fagus sylvatica* w dolinie Hucianki obok żółtego szlaku turystycznego, 511 m n.p.m., 1 m² (9.X.2010).

Orthotrichum affine Brid. – [Gf 21] Krempna, góra Bukowinka, pień *Acer pseudoplatanus* na skraju buczyny, 451 m n.p.m., 2 cm², *c. spor.* (9.X.2010); [Gf 31] Huta Polańska, pień *Populus* sp. nad potokiem Hucianka, 452 m n.p.m., 10 cm², *c. spor.* (9.X.2010).

O. obtusifolium Brid. – [Gf 21] Krempna, góra Bukowinka, pn.-wsch. stok, pień przydrożnego *Acer pseudoplatanus* na skraju buczyny, 451 m n.p.m., 3 cm², *c. gem.* (9.X.2010).

O. pallens Brid. – [Gf 21] Polany–Szkola, pień *Acer pseudoplatanus* nad Wilsnią, 380 m n.p.m., 2 cm², *c. spor.* (8.X.2010).

Praca naukowa finansowana ze środków Komitetu Badań Naukowych jako projekt badawczy nr N N303 572038.

Literatura

- Bednarek-Ochyra H. 1995. Rodzaj *Racomitrium* (Musci, Grimmiaceae) w Polsce: taksonomia, ekologia i fitogeografia. *Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica* 2: 3–307.
- Bednarek-Ochyra H., Ochyra R., Stebel A. 2011. The genus *Niphotrichum* (Bryophyta, Grimmiaceae) in the Polish Carpathians. In: A. Stebel, R. Ochyra (red.), *Chorological studies on Polish Carpathian bryophytes*. Sorus, Poznań (w druku).
- Karczmarsz K. 1987. Flora mszaków Beskidu Niskiego. *Ann. Univ. M. Curie-Skłodowska – Sect. C* 62: 111–135.
- Krupa J. 1882. Zapiski bryjologiczne. *Spraw. Komis. Fizyjograf. AU* 16: 170–204.
- Lisowski S. 1956. Mchy Bieszczadów Zachodnich. *Pozn. Tow. Przyj. Nauk, Wydz. Matemat.-Przyrodn., Prace Kom. Biol.* 17(3): 1–85.
- Mickiewicz J. 1965. Udział mszaków w epifitycznych zespołach buka. *Monogr. Bot.* 19: 3–83.
- Ochyra R. 1976. Materiały do brioflory południowej Polski. *Zesz. Nauk. Uniw. Jagiel., Prace Bot* 4: 107–125.
- Rehman A. 1869. Zapisek botaniczny znad brzegów Popradu. *Spraw. Komis. Fizj. Akad. Umiej.* 3: 56–66.
- Stebel A. 1999. Nowe stanowiska rzadkich i zagrożonych mchów w Beskidach Zachodnich i na Pogórzu Zachodniobeskidzkim (Karpaty Zachodnie). *Fragm. Flor. Geobot. Ser. Polonica* 6: 203–210.
- Stebel A. 2003. Musci macroregioni meridionali Poloniae exsiccati. Fasciculus XXXVII (No. 1101–1150). Medical University of Silesia in Katowice, Katowice, ss. 12.

- Stebel A. 2006. The mosses of the Beskidy Zachodnie as a paradigm of biological and environmental changes in the flora of the Polish Western Carpathians. Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach i Wydawnictwo Sorus, Katowice–Poznań, ss. 347.
- Stebel A. 2010a. Mosses of the Beskid Mały Range (Western Carpathians). Materiały Opracowania Centrum Dziedzictwa Przyrody Górnego Śląska 11: 1–142.
- Stebel A. 2010b. Wpływ zbiorników zaporowych na Dunajcu w Pieninach na florę mchów tego regionu. W: R. Soja, S. Knutelski, J. Bodziarczyk (red.) Pieniny – zaporą – zmiany. Pieniński Park Narodowy, Krościenko nad Dunajcem, s.: 161–171
- Stebel A., Ochyra R. 2000. Flora mchów Magurskiego Parku Narodowego w Beskidzie Niskim (Karpaty Zachodnie). Fragm. Flor. Geobot. Polonica 7: 229–263.
- Stebel A., Ochyra R., Wierzcholska S., Fojcik B., Rusińska A., Rosadziński S., Szczepański M. 2008. Current distribution of *Orthodicranum tauricum* (Bryophyta, Dicranace) in Poland. In: A. Stebel, R. Ochyra (red.), Bryophytes of the Polish Carpathians. Sorus, Poznań, ss. 293–302.
- Stebel A., Żarnowiec J. 2010. Materiały do flory mchów Bieszczadów Zachodnich (Karpaty Wschodnie). Roczniki Bieszczadzkie 18: 134–156.
- Wacławska Z. 1957. Mchy dorzecza górnego Wisłoku. Fragm. Flor. Geobot. 3(1): 93–114.

Summary

The muscoflora of the Magurski National Park is well known owing to papers by Karczmarz (1987), Stebel and Ochyra (2000) and Stebel (2003). In the autumn of 2010 field investigations were carried out. As a result, localities of seven new moss species for the Magurski National Park, namely *Bucklandiella microcarpa*, *Dicranella cerviculata*, *Lescuraea mutabilis*, *Niphotrichum elongatum*, *Orthodicranum tauricum*, *Orthotrichum speciosum* and *O. stramineum* have been discovered. Their ecological preferences and distribution in the Polish part of the Carpathians are briefly considered. Localities of eleven species, considered as rare in the Magurski National Park, are also given.

